О-6/01

ეროვნული ბიბლიოთეკა

Николоз Бараташвили

Лирика

O-6/01

ეროვნული ბიბლიოთეკა

Николоз Бараташвили

Лирика

НИКОЛОЗ БАРАТАШВИЛИ

ეროვნული ბიბლიოთეკა

ЛИРИКА

(ше'рләр вә поема)

АЗӘРБАЈЧАН ДӨВЛӘТ НӘШРИЈЈАТЫ
1968

ეროვნული
ბიბლიოთეკა

Н. Бараташвили (1817—1845) чох аз өмүр сүрмүшдүр. Бу гыса мүддәт әрзиндә онун парлаг исте'дады күрчү әдәбијјаты тарихиндә силинмәз из бурахмышдыр. Шаирин гојуб кетдији әдәби ирс 37 ше'р вә бир кичик поемадан ибарәтдир. Өз сағлығында онун бир мисрасы белә чап едилмәмишди. Јахын достларынын вә гоһумларынын мүһафизә едиб сахладығы әлјазмалары Бараташвилијә јалныз өлүмүндән сонра шөһрәт кәтирмишдир.

Шаирин белә гијмәтләндирилмәсинин сәбәби нәдир? Бараташвили доғма күрчү поезијасына кениш мә'нада јени нәфәс кәтирди, онун лирик ше'рләри доғма вәтәнин тәбиәтини, инсанларыны васф етди. 22 јашында икән јаздығы «Күрчүстанын талеји» поемасы онун шөһрәтини хејли узаглара јајды.

Әдәби ичтимаијјәтимиз Бараташвилинин анадан олмасынын 150 иллијини фәрәһлә гејд едир. Шүбһә јох ки, азәри охучулары бу көзәл шаирин әсәрләрини севә-севә охујачаглар.

7—4—3
145—68

ეროვნული ბიბლიოთეკა

БҮЛБҮЛ ВӘ ҚҮЛ

Күлүн будағы үстә гонуб сөјләди бүлбүл:
«Јалварырам мән сәнә, гәлбими овлајан күл,
Һачандыр, көзләјирәм бурда, будағын үстә,
Гөнчәләрин ачылан аны мәнә дә көстәр».
Белә охуду бүлбүл гаранлыг дүшәнәдәк;
Зүлмәт чөкдү аләмә, әсди һәзин бир күләк.
Ај доғду гәлбиләнди, сусуб бајаг охујан
Гөнчәләр ачыланда кетди ширин јухуја.
Күнәш доғунча күлләр алышды јанды пар-пар,
Онлары солан көрүб мин сәс чыхарды гушлар.
Һәзин-һәзин охујуб ајылтдылар бүлбүлү
Бүлбүл кетди өзүндән солан көрүнчә күлү.
Көзләри јашла долду, көнлү гәмлә, кәдәрлә.
Ганад чалды, охуду, әфв истәди гәһәрлә:
«Јахын кәлин, а гушлар, рәһм еләјин сиз мәнә,
Синәмдәки бу дәрдлә кедим кимин үстүнә.
Сәһәрдән ахшамадәк учдум гөнчә ешгинә,
Гыјдым ширин јухума, гыјдым нәғмә ешгинә.
Арзум кичик олубмуш, буну көнлүм билмәјиб,
Гызыл күлүн солмағы һеч ағлыма кәлмәјиб».

1834

ᲔᲠᲝᲕᲜᲣᲚᲘ
ᲑᲘᲑᲚᲘᲝᲗᲔᲙᲐ

ХЕТЕВАН

Чај һиддәтлә кукрәјир,
Көпүкләнир, кур ахыр.
Кол-кос илә өртүлүб
Онун ики гырағы.

Кимдир әјиб башыны
Бојланыр јарған үстән?
Ағ донлу гыз
чонгури
Чалыб охујур пәсдән:

«Әғјар, инсафын олсун,
Јетәр, сон гој бу һала.
Пахыллыгдан чатдајыб
Зәһәр гатма вүсала.

Еј јар, сән дә јалана
Ујуб гачдын сәфадан.
Нијә гәзәби мәнә
Артыг билдин вәфадан?

Нијә бир өјрәнмәдин
Гәлбими, фикрими сән?
Әввәл севирәм дејиб,
Мәни алдатдын нәдән?

Нијә гәддими әјиб
Дағладын үрәјими,
Одлу сәмум јелијлә
Солдурдун чичәјими?

Инанырам мән буна:
Өлүм һагдыр, кәрәкдир.
Өлүмүм бу дүнјадан
Көч ејләмәк демәкдир.

Күнаһсыз олдуғуму
Јәгин едәрсән бир күн.
Онда учарсан көјә
Руһумла көрүш үчүн...»

О сусду. Кур далғалар
Апарды нәғмәсини.
Таныдым Кетеванын
Мәлаһәтли сәсини.

Бу ан шаппылты гопду—
Ваһимәли, һәм дә бәрк
Гыз атылды гајадан
«Аһ, Амилбар»—дејәрәк.

1835

ეროვნული ბიბლიოთეკა

ДАЈЫМ ГРИГОЛА

Итирдин вәтәни һеч нәјин үстә,
Сүрүлдүн сән узаг, јад бир ујездә.
Де һаны бабанын мешәси, дағы,
О көрүш јерләри, гызлар ојлағы?

Фәгәт сүркүндә дә сәнин үрәјин
Унутмаз һеч вә'дә доғма елләри.
О гојуб кетдијин хијабанлары
Бүрүјүб сәс-күјү шән инсанларын.

Һејф ки, орадан көрә билмирсән
Бурдакы гәмзәли көзәлләри сән.
Көрсән, хатырлардын өтән илләри,
Вурғуну олдуғун шух көзәлләри...

1836

ეროვნული ბიბლიოთეკა

ҠАБАХИ КЕЧӘСИ

Севдим бу јерләри, севдим нечә дә,
Бураны јеканә саныр үрәјим—
Тәпә архасындан ајлы кечәдә
Сәринлик јајанда Гочор күләји.

Дәли Күр каһ чошур, каһ сакит ахыр.
О да еһтирас тәк гәрарсыз олур.
Белә бир заманда бир ахшам чағы
Мәни бу јерләрә кәтирди јолум.

Оғланлар шириндил, гызлар чилвәли
Көзәлдир онларын дузлу сөһбәти.
Бахыб фикрә кетди көјләр көзәли:
«Јерин үлкәридир јерин зијнәти».

Сонра һәјаланыб кизләнди һәмән,
Бу дәм дилә тутуб ев адамлары
Јахын бир нәфәрә дедиләр ки, сән
Оху, маһны оху, наз етмә бары.

Мүғәнни охуду ләтиф сәс илә
Дујан үрәкләрә јол тапды аваз.
Гадын үрәјинә һаким кәсилән
Бир маһны охунса де, ким чағламаз?

Ағ донлу бир гызы орда о заман
Таныдым. Таныды, дејәсән, о да.
О көзәл ағлымы алыб башымдан
Салмышды көнлүмү јанар бир ода.

О һај-күј ичиндән бојланырды гыз
Пәләнк каһасында үркәк марал тәк.
Мәнсә бир кәнарда дајаныб јалгыз
Донмушдум јеримдә сојуг хәјалтәк.

Бирдән бахышымыз тапышды бизим,
Үрәјим чырпынды... јанашдым она.
Хошбәхтәм,—сөјләдим,—бир даһа сизи
Кәлиб көрдүјүмчүн, еј дилбәр сона.

О деди: «Сағ олун, чох миннәтдарам,
Һәлә унутмајыб көнлүнүз мәни».
Сөјләдим: «дүнјада нә гәдәр варам,
Силинмәз гәлбимдән сурәтин сәнин.»

Меһ сығал чәкәндә гызын үзүнә
Онун әтәјини тәрпәтди күләк.
Әтәји алтындан дәјди көзүмә
Ағ маја будлары нур салхымы тәк.

Булуд архасындан чыхынча үлкәр
Бојунда һәмајил алышды јанды.
Ким исә чағырды... кетди о дилбәр!..
Јенидән көнлүмдә кәдәр ојанды...

1836

ეროვნული ბიბლიოთეკა

КҮР САҺИЛИНДӘ ДҮШҮНЧӘЛӘР

Көнлүмүн гәмини дағыдым дејә
Саһилә чыхырам гәмли-мүкәддәр
Бу сакит кушәләр хошдур үрәјә
Бурдадыр сәрбәстлик истәнән гәдәр.

Узаныб саһилдә гулаг верирәм.
Күрүн арам-арам пычылтысына
О мави суларда ајна көрүрәм
Далғалар күчләнсә, горхурам сына

Еј лал әсрләрин шаһиди Күрүм,
Нәдир өз-өзүндән һеј сорушурсан?
Һәјатда нә варса—фанидир, Күрүм,
Белә дүшүнүрәм мән, белә һәр ан.

Бир көһнә хәлбирдир бу фани чаһан,
Долдурмаг истәрләр ону су илә.
Өмрүндә хош күнләр көрсә дә инсан,
Дүнјада һеч нәдән дојмајыб һәлә.

Тез-тез ат ојнадыр јад өлкәләрдә
Фатеһләр әл чәкмир фитнә-фәсаддан.
Дүнјаны тән јары зәбт етсәләр дә,
Һакимлик умурлар јенә һәјатдан.

ეროვნული
ბიბლიოთეკა

Торпағы нејнирләр мадам ки, онлар
Торпаг олачаглар сабаһ өзләри?
Фәгәт һаггы севән елә чар да вар,
Хәјала гәрг олур даим көзләри.

Беләси истәр ки, пак әмәлләри
Өзүндән сонра да салынсын јада.
Әкәр күл етсәләр анамыз Јери
Ону ким хатырлар сабаһ дүнјада?

Һалал өвладыјыг биз ки, торпағын
Кәлмишик: намусла јашајаг, өләк.
Мәним о кәсләрә кәлир јазығым—
Һәлә сағлығында кәзир мејидтәк.

1837

ეროვნული ბიბლიოთეკა

ЧОНГУРИЈӘ

Еј чонгури, һәр охшаман
Ја наләдир, ја да фәган.

Тәбиәтин—адамсевмәз
Севинч билмәз, фәрәһ билмәз.

Јаддыр сәнә тәбәссүмләр,
Севинч илә динән симләр.

Хәбәрсизсән һәр вахт, һәр ан
Сән көлкәсиз бахышлардан.

Сызылдајыб диндикчә сән,
Сөз ачырсан кечмишләрдән.

1837

ᲔᲠᲝᲕᲜᲣᲚᲘ
ᲑᲘᲑᲚᲘᲝᲗᲔᲙᲐ

УЛДУЗУМА

Кимләрә гаршыдыр, сөјлә әсәбин?
Сәнинлә һеч бәхтим кәтирмир мәним;
Еј ачы талејим, ахыр нәсибим,
Еј мәним улдузум, јол көстәрәним!

Булудлар ардында кизләнсән дә сән,
Сөјлә, талејимдән күсәрәмми һеч?
Мән сәндән инчијиб, күссәм дә һәрдән,
Сәндән үмидими үзәрәмми һеч!

Биз ки, бирләшмишик бир дујғу илә,
Мави сәмадан да әзизсән мәнә.
Булудлар далында кизләнсән белә,
Мәним варлығыма зијасан јенә.

Билирәм кәләчәк, кәләчәк бир вахт,
Күләксиз, јағышсыз ачыг һавада
Көјләрин гојнунда пар-пар јанараг
Шәфәг сәпәчәксән јерә сәмадан.

1837

ეროვნული
ბიბლიოთეკა

НАПАЛЈОН

Сүздү бир нәзәрлә Франсаны о,
Сонра да фикриндән кечирди бу дәм:
«Бөјүк империјамын көрүнмүр сону,
Дүнјаны бүсбүтүн фәтһ еләмишәм.

Чатдым мәгсәдимә, алдым камымы,
Даһа әсрләрлә јашајар адым.
Сөз јох јаратдығым гајда-гануна,
Та бундан гүдрәтли мән нә јарадым?

Кәрәк ки, бәс ејләр бу вар, бу дөвләт,
Анчаг истәјимә сәд јох чаһанда.
Мәним һөкмдарым олмады шөһрәт,
Анчаг әлимдәдир ахан заман да.

Бәлкә өзкәсинин олачаг шөһрәт,
Талејим әлимдән безар оланда?
Јох, јенә мәнимлә галачаг шөһрәт—
Чох шејдән кечмишәм онун јолунда.»

Напалјон вә рәгиб?—ујушмур нәсә,
Һеч нә бөлүшмәјиб бу күнә гәдәр.
Күман ки, мәзара күзар еләсә,
Әлләр синәсиндә «мәнимдир» дејәр.

Говуб апардыгча илләр илләри
Нағыл тәк көрүнәр онун дүһасы.
Аловдан нурлујду, дәниздән дәрин
Онун зүлмәт ичрә јанан зәкасы.

1839

ეროვნული ბიბლიოთეკა

ეროვნული
ბიბლიოთეკა

КНЈАЖНА ЈЕКАТЕРИНА ЧАВЧАВАДЗЕЈӘ

Галхдыгча һәзин-һәзин
О мәлаһәтли сәсин,
Һәр тәрәфдән өмрүмә нур јајыб ишыг салдын.
Бир јандан севинч чағы,
Бир јандан кәдәр дағы—
Мәни өлдүрән дә сән, дирилдән дә сән олдун.

Сәнсән, көзәл афәтим,
Елин сөзү-сөһбәти.
Һамыны әлә салыб кәлирсән мин чүр кәләк.
Адамлар орда-бурда
Мин гејбәт гырсалар да,
Тәмизсән, бакирәсән мәһәббәтин өзү тәк.

Гој е'тираф едәјим,
Бир сирр ачым, сөјләјим:
Охујаркән о заман сән «Күл» илә «Бүлбүлү».
Нә гәдәр гәмзә сатдын—
Мәндә шаир ојатдын;
Бунунчүн өмрүм боју сәнә борчлујам, күлүм!

1839

ᲔᲠᲝᲕᲜᲣᲚᲘ
ᲑᲘᲑᲚᲘᲝᲗᲔᲙᲐ

СЫРҒА

Инчичичәјә
Гонду кәпәнәк.
Титрәјиб тир-тир
Әсди о чичәк.
Лә'л дашлы сырға
Гонуб гулаға,
Бир көлкә салды
Зәриф јанаға.
Гибтә едирәм
Сәнә, а сырға!
Бир дә сәндәки
Бәхтијарлыға.
Хошбәхтдир о кәс,
Ола гонағын;
Сәнә тохуна
Одлу додағы.
Инан, чатарса
Бир белә хош вахт,
Олар о инсан
Танрыдан хошбахт.
Дили, додағы,
Чатар ләззәтә,
Говушар о дәм
Әбәдијјәтә

1839

ეროვნული
ბიბლიოთეკა

КӨРПӘ

Һәр инга сәсиндән севинир үрәк,
Әзәлдән вурғунам көрпә ушаға.
Һәрдән гығылдајыб чәннәт гушутәк,
Охшајыр ананын көнлүнү чаға.

Бир ајры дүнјадыр көрпә дүнјасы,
Билир ки, бөјүкләр һәјандыр она.
Јанында оланда доғма анасы,
Горхмадан бојланыр бахыр һәр јана.

Һәјат онун үчүн сирли-сораглы
Тапмача дејилдир әсла дүнјада.
Аләм һагсыз олур, тәкчә о—һаглы,
Өзүндән өзкәни кәтирмир јада.

Нечә ки, дүнјанын гәзәби, кини
Сәнин бу дүнјана гатмајыб зәһәр,
Гығылда, еј көрпә, көјәрчин кими;
Гығылда, гығылда һәр ахшам-сәһәр!

1839

ეროვნული
ბიბლიოთეკა

ТӘНҺА КӨНҮЛ

Һәр евсиз јетимин јанма һалына,
Ачыгдыр үзүнә онун гапылар.
Амма үрәјиндән јетим галана,
Чәтин ки, бир сирдаш, һәјан тапыла.

Дул галмаг инсаны бәдбәхт еләмәз,
Һәјатда јенидән евләнмәк олар.
Јардан үмидини үзәрсә бир кәс,
Сабаһкы күнә дә биканә галар.

Әзәл е'тибары чыхыбса јоха,
Өмүрдән, һәјатдан бирјоллуг күсәр.
Јүз јол чалышсынлар инандырмаға,
Инамсыз доланар, үмидсиз кәзәр.

Һа овут-дәрдләри чыхмаз чанындан,
О даһа өмүрлүк тәнһадыр, тәкдир.
Тәкчә адамлар јох, онун јанындан
Севинч дә, шадлыг да јан өтәчәкдир.

1839

ეროვნული
ბიბლიოთეკა

* * *

Көзү јашлы дурдуғун
Јадымдадыр јенә дә.
Анчаг ачыб демәдин
Нәләр варды синәдә.

Һансы итки үчүнсә
Дәм версән дә көзүнә,
Илаһи бир көзәллик
Нур јаjырды һүснүнә.

Инди тамам әјандыр
Мәнә о вахткы гәмин—
Јетим галачағымы
Сөјләјирмиш көркәмин!

Инди көз јашы көрсәм,
Мән говрулуб јанырам.
Бәхтијарлыг ичиндә
Өтән өмрү анырам.

1840

ეროვნული
ბიბლიოთეკა

ДУА

Худаја, рәһм елә, чатым мурада,
Су чилә аловлу еһтирасыма.
Биканә галармы доғма бир ата,
Тәләдә мәһв олан оғул јасына!

Худаја, мән көмәк уммурам һәр дәм,
Гојма үмидими үзүм дүнјадан.
Бир вахт ағыр чәза алдыса Адәм,
Јенә сәфа көрдү бизим дүнјада.

Еј өмүр чешмәси, дағыт гәмими,
Мүгәддәс мәнбәдән ахан су илә.
Гуртарыб туфандан тәнһа кәмими
Сакит бир лимана чәкиб бәнд елә.

Еј адамтанымаjан, ансан адымы,
Нәләр дејәчәјим мә'лумдур сәнә.
Гәфил сусмағымы, ја сүкутуму
Сән дуа, ибадәт һесаб ет мәнә.

1840

ეროვნული
ბიბლიოთეკა

* * *

Тутгун талеіимин үфүгләриндә
Гызмар Күнәш кими сән парлаіанда,
Көнлүм ишыгланды шәфәгләриндән,
Іағышлар, јағмурлар кәсди бир анда.

Санырдым чеврилиб јанар мәш'әлә
Сән ишыг сачырдын зүлмәтдә мәнә.
Һардасан, еј мәшәл, гајыт нур әлә,
Јолу итирмишәм зүлмәтдә јенә.

Гој мәнә дејинкән демәсин һәрә,
Јенә ишыг сач ки, тапым изими.
Јенидән тохунум јаныг симләрә,
Јенидән динләјим латиф сәсини.

Биз елә дәвранаг, елә доланаг,
Сәсимиз чуғласын кен үфүгләри.
Бир дә инанмајаг јағлы јалана,
Унудаг бирјоллуг гәми-кәдәри.

Булудлар өртәндә нурлу үзүнү,
Севинчим јох олур, дәрд-гәм ичирәм,
Одур ки, көзәлим, дејим дүзүнү,
Сәнинчүн шөһрәтдән, шандан кечәрәм.

1840

ДОСТЛАРЫМА

Нечәки шәфәг сачыр сизә өмрүн күнләри,
Нечәки ширин дадыр мәһәббәтин кәдәри,
Талејин гылынчына мә'руз олмајын бары,
Силин көзләриниздән, силин ачы јашлары.

Бу нәғмәли һәјатла кедин дабан-дабана.
Мәһәббәтин одундан чәкинмәјин сиз јана.
Күлмәлидир гочалар чаванлыг етсә әкәр,
Чаванларса бүзүшүб гочалартәк кәзсәләр.

Гәлбән әһсән дејирәм, дејирәм дөнә-дөнә
Өмрү көзәл јашајыб, вахты камил бөләнә.
Беләси еһтирасын гәминдән узаг олар,
Јүкләнмәз бојнуна да ағыр-ағыр гајғылар.

Күнәшин шәфәгләри сабаһлары дағласа,
Бу мәкрли дүнјамыз ешги варса бағласа,
Бир сөз дејим, а достлар, унутмајын дүнјада.
Кәрәк писи јахшыдан сечә билсин һәр адам.

Е'тибар ејләмәјин мәһәббәтин адына
Јаланчы нәғмә дејән һәр гәмзәли гадына.
Ашигин сөзләриндән ачылса да беләси,
Көнлү гәбул ејләмәз севкисини бир кәсин.

1841

ეროვნული ბიბლიოთეკა

* * *

Ешгимә күлмә, күлүм,
күлмә севән үрәјә.
Нејнәсин, дил ачиздир
дујғулары демәјә.

Истәрәм күнәш олум,
ишыгладым күндүзү.
Ахшам батым ки, сүбһүн
даһа хош олсун үзү.

Истәрәм улдуз олум,
сәһәрин мүждәситәк
Көзләсинләр јолуму
Мешәгушу, күл-чичәк.

Истәрәм, көзәл јарым,
шәбнәм оласан сән дә;
Сулајасан саралмыш
чичәкләри чәмәндә.

Истәрәм ки, бу шәбнәм
шәфәгә гурбан ола;
Шәфәг илә бирләшиб
бир өмрә һәјан ола!

ეროვნული
ბიბლიოთეკა

Севинч верә дүнјада
    чичәкләрә, отлара.
Әбәди бир өмүрлә
    заманы баша вура
Бу бир көнүл арзусу,
    ја адичә севкими?
Еләсә, одсуз олар
    күнәш дә улдуз кими.

Елә олса, сүбһ чағы
    Күнәш дә доға билмәз.
Елә олса, чәмәнә
    Көјләрдән шеһ төкүлмәз.

Елә олса, јадлара
    бәнзәјәрсән онда сән.
Елә исә јадлардан
    Бәс нијә сечилирсән?

Илаһи бир көзәл сән,
    охшамазсан һеч кимә.
Һеч кәс дә ад гојаммаз
    Мәним сәнә ешгимә!

1841

ᲔᲠᲝᲕᲜᲣᲚᲘ
ᲑᲘᲑᲚᲘᲝᲗᲔᲙᲐ

* * *

Бир мә'бәд тапмышдым гумлу сәһрада;
Гәндилләр зүлмәтә ишыг салырды.
Орда гулағыма чатды бир сәда—
Һуриләр, мәләкләр һеј синч чалырды.

Давид сурәсини динләдикчә мән
Кәдәрин, гүссәнин атдым дашыны.
Гәндил шәфәгләри титрәјиб һәрдән
Азча нурладырды тава дашыны.

Каһин дә өзүмдүм, гурбан да өзүм,
О сакит кушәдә, сәһрада о күн.
Јара мәдһијјәди орда һәр сөзүм,
Мүгәддәс түтјәдир ја да мәнимчүн.

Сону нечә олса јахшыдыр, көрүн?
Гәфил јоха чыхды мә'бәд, пилләләр.
Санки јуху имиш о көрдүкләрим,
Аһ, нәләр итирдим, орда мән нәләр!

О бүнөврә һаны, о тахт-тач һаны,
Һаны тахтапушун төр-төкүнтүсү?
Тамам јерә кирди, атды дүнјаны,
Бајағы һәјатдан гуртарды үзү.

Ешгим, мәһәббәтим бир дә һеч заман
Башга бир сығынчаг тапаммаз даһа.
Елә сығынчаг ки, орда фираван
Јенә сәчдә гылым ешгим аллаһа!

1841

* * *

Јорғунлугдан сүзүлән
Сиз еј хумар бахышлар,
О чәллад кирпикләрдә
Нә рәһм, нә аман вар!

Занбаг әлләрлә бизи
Буховлајыр еһтирас.
Елә ки, әсир дүшдүн—
Чәтин оларсан хилас.

Сиз еј хәнчәр бахышлар,
Сиздән ләззәт алырыг.
Бир өмрү киров гојуб—
Әбәдијјәт алырыг!

1842

ეროვნული
ბიბლიოთეკა

СҮНБҮЛЧИЧӘЈИ ВӘ СӘЈЈАҺ

С ә ј ј а һ
Һүснүн, көзәллијин һаны, еј чичәк,
Чөһрәни солдуран нә дәрдү-сәрди?
Вахт варды чәмәлын парларды күнтәк,
Әтрин чәмәнләри мәст еләјәрди.
С ү н б ү л ч и ч ә ј и
Тәнһајам, узағам доғма дијардан,
Мајысда бүлбүлләр охујур орда.
Тәзәдән доғулур күлләр баһарда,
Нәслимиз мин әтир гохујур орда.
Шүшә отагдајам бојну бүкүлү,
Чохдан ешитмирәм шејда бүлбүлү.
С ә ј ј а һ
Бәс јар тапмадынмы бурда өзүнә?
Ахы ачыглыгдан раһатдыр отаг.
Јад нәфәс тохунмаз бурда үзүнә,
Нә күнәш јандырар сәни, нә сазаг.
С ү н б ү л ч и ч ә ј и
Нејнирәм отағы, гызыл-күмүшү?
Кәлиб бу отагда битдијим күндән
Сәһәрләр үзүмә нә бир шеһ дүшүр,
Нә дә булаглары ешидирәм мән.
Күн гызды, гызмады—фәрги јох мәнә,
Јел әсди, әсмәди—фәрги јох мәнә.

ეროვნული ბიბლიოთეკა

С ә ј ј а һ

Боранлы, шахталы гышы сал јада,
Ачыгда галсајдын—донардын, инан.
Инди һәјатындан узагдыр гада,
Шүкр елә, өмрүнү горујуб инсан!

С ү н б ү л ч и ч ә ј и

Еј сәјјаһ, һәр шејин бир вахты вардыр,
Мән өлсәм, јенидән јарана билмәм.
Ачыгда јашајан чох бәхтијардыр,
Шахтада мәһв олуб кетсә дә, нә гәм!
Мүждә кәтирдими гушлар баһардан,
Чыртдајыб торпагдан галхыр тохумлар!
Мәнсә көјәрмәрәм бир дә һеч заман,
Јазығам, јазыг да бир талејим вар!

С ә ј ј а һ

Јадыма бир чичәк салдын, еј чичәк,
О, мәним талејим, гисмәтим иди.
Азадлыг истәрди о да сәнинтәк,
Ким билир, бәлкә дә, солубдур инди?

1842

ეროვნული
ბიბლიოთეკა

* * *

Һөрүкләр илантәк салланыб јенә
Сәадәт меjданы—ағ синән үстә
Амандыр, онлары ашыр чиjнинә,
Бир тагәт галмады үрәкдә, көздә

Јел әсәр, јел әсәр бирдән чәмәндә,
Гыврым һөрүкләри дағыдар күләк.
Деjәсән, гысганчлыг јараныр мәндә,
Телини јелләрә гысганыр үрәк!

1842

ეროვნული ბიბლიოთეკა

* * *

Көзәлләр, мәлакә олсаныз да сиз,
Бу гәдәр гүррәли олмајын белә
Көзләр гамашдыран көзәллијиниз
Үрәк көзәллији дејилдир һәлә.

Һөкмләр дәјишир һәр ахшам-сәһәр,
Вахт кәләр, силиниб кедәр көзәллик.
Бә'зән көзәллијә ујур кишиләр,
Билмир ки, мәрчантәк итәр көзәллик.

Әсл көзәллијин башгадыр ады,
Онда бир үлвилик, илаһилик вар.
Белә көзәллијә инсан өвлады
Гәлбиндә әбәди севки јашадар!

Көзәллијин еви үрәкдир, үрәк.
Гочалмаз өмрүндә о зәррә гәдәр;
Әкәр көзәллији дујубса, демәк
Өмүрлүк хошбәхтдир севән үрәкләр.

Мәһәббәт дујғудан, һиссдән доғарса,
Даһа сорушмајын, көзәллик нәдир.
Әкәр јер үзүнүн чәннәти варса,
О да мәһәббәтдә, көзәлликдәдир!

1842

ეროვნული ბიბლიოთეკა

ЧАР ИРАКЛИНИН ГӘБРИ

Кнјаз М. П. Баратајевә

Бах јенә кәлмишәм сәнин јанына,
Түрбәнин өнүндә диз чөкүрәм мән.
Нә ола бирчә јол Күрчүстанына
Бојлана биләјдин—галхыб гәбрдән.

Дүз чыхды өлкәнин истигбалындан
Өлүм ајағында вердијин хәбәр.
Будур бәһрәсини верир анбаан
О вахт сөјләдијин дүрлү фикирләр.

Вәтәнә һәср едир инди өзүнү
Вахтилә вәтәндән сүркүн оланлар.
Чәнуб үрәјилә шимал бузуну
Әридиб керијә гајыдыр онлар.

Будур јурдумузун һәр бучағында
Онларын бәһрәси мин чүр вар верир.
Бир әсәр галмајыб гылынч чағындан
Инди һөкмү ади адамлар верир.

Хәзәр, Гара дәниз дејил горхулу.
Достлар дүшмәнләри барышдырараг,

ეროვნული
ბიბლიოთეკა

Будур гәт еjләjиб нә гәдәр јолу
Инди бизә доғру чан атыр анчаг.

Ују, раhат ују, шанлы гәhрәман,
Доғрулду о заман сөјләдикләрин.
Мүгәддәс түрбәнә рәhмәт hәр заман,
Мин пај јумшаг олсун мәзарда јерин!

1842

ეროვნული
ბიბლიოთეკა

КНЈАЗ БАРАТАЈЕВИН ГӘДӘҺИ ҮЗӘРИНДӘ ЈАЗЫ

Нә'шә сүзәрсән—
Нәшәләнәрсән.
Ич, ширин олсун!

1842

ეროვნული ბიბლიოთეკა

ӘЧИННӘ

Һардан үрчаһ олдун мәнә, еј јағы,
Һара апарырсан бөјлә, дин, даныш.
Көнлүмүн мүлкүнү учурдун ахы,
Јазыг иманымы нејләдин, даныш?

Белә һа демирдин, сән еј фитнәкар,
Мәни өз јолумдан чыхаран заман.
Кәдәрсиз, гүссәсиз, азад, бәхтијар
Дедијин о чәннәт јаланмыш, јалан.

Һаны о вә'дләрин? Даныш, өзүн де,
Нәдән тути дилин гәфил кириди?
Бир кәсәр галмајыб јағлы сөзүндә,
Һаны дедикләрин? Чаваб вер инди!

Јағлы јаланлара ширникиб онда
Далынча сүрүнүб кәлмәјәјдим каш!
Гәлбим ујдурмана мәфтун оланда
Ағылсыз башыма даш јағајды, даш.

Итил көзләримдән, мәкрли шејтан,
Чошгун һиссләрими мәһв етдин мәним.
Јазыг о кәсә ки, ујур дүнјада
Јалан вә'дләринә, фе'линә сәнин.

1843

* * *

Истәр чанан олсун, истәрсә јағы,
Көз јашы ахытса—һәјан оларам.
Үфләјиб, үфләјиб бухур сајағы
Көзәрән гәлбиндә очаг галарам.

Өзүнүн күнаһы јохса да гәти,
Јарын нур камалы дағлајыр мәни.
Гајнар көзләринин надир һикмәти
Башымдан чыхарыр ағлымы мәним.

Нечә баш әјмәјим севда илкимә?
Гәнирсиз һүснүнә ад тапмырам мән.
Инчи јығачағам ше'р мүлкүнә—
Бәлкә тә'риф чыха хәсис дилиндән!..

1843

ЧИНАР

Чылпаг гаја үстә, Күр саһилиндә
Көјләрә баш чәкән чаван бир чинар
Мин нәғмә данышар јарпаг дилиндә,
Јашыл голларыјла сәринлик јајар.

Хошду көлкәсиндә хәјала далмаг,
Хошду динләјәсән јарпагларыны,
Хошду сулара да алудә олмаг,
Унудуб дүнјанын аһу-зарыны.

Јел әсир, Күр ахыр, елә ахыр ки,
Тәрпәнир чинарын јарпаглары да.
Бу титрәк чинардан бир сәс чыхыр ки,
Ўјудар ән ширин арзулары да.

Ја чанлы, ја чансыз—дејирәм ки, мән
Дүнјада һәр шејин өз лисаны вар.
Бә'зән чанлыларын сөз-сөһбәтиндән
Чансызын сөһбәти мә'налы олар.

Ашиг өз јарыны гучајан сајаг
Күр гучаг чинарын ајагларыны.
Һәјәчан ичиндә һеј учунараг,
Дөјәчләр саһилин гајаларыны.

О бојлу чинарса лүт гаја үстә
Көјләрә дирәниб дурар вүгарла.
Һәрдән дә башыны тәрпәдиб аста
Титрәјәр кизли бир гәмлә-гүбарла.

Нә гәдәр тәрпәтсә күләк бојуну,
Нә гәдәр дәли Күр налә чәксә дә,
О јенә дик тутур шүмал бојуну,
Далғалар чырпыныр гајалар үстә.

Ашиг дә беләдир, мәнчә дүнјада,
Чинар тәк севимли мә'шугу варса;
Изтираб чәкәчәк Күр кими о да,
Гәлбиндә илаһи алов дујарса.

1844

ეროვნული
ბიბლიოთეკა

* * *

Хилгәтин ән бөјүк мө'чүзәсисән
Кәл мәни һүснүнлә мәһв етмә бары.
Атам, анам үчүн чох әзизәм мән,
Јохдур мәндән саваj бир оғуллары.

Мән ки, бир инсанам ади, садәдил,
Рәфигәм—јапынчы, гардашым—хәнчәр.
Бүтүн бу дүнјаны сән бизимки бил,
Улдузун мәнимлә барышса әкәр!

1845

ეროვნული ბიბლიოთეკა

ЈЕКАТЕРИНАЈА, ФОРТЕПИАНОДА ЧАЛЫБ ОХУЈАРКӘН

Инчә бир сәслә
Пиано динир,
Мәлаһәтиндән
Үрәк севинир.
Зәриф дилләрин
Инилтиләри
Ојадыр гәлбдә
Гәми-кәдәри.
Көрдүм јенә дә
Назлы, гәмзәли
Пиано чалан
Гәмли көзәли.
Чошду дујғулар,
Дәјишди һалым;
Алды башымдан
Ағлы-камалы.
Нечә көзәлдир
Пәришан тели,
Ағ синәсинә
Дарвашан тели.
Сүзүлүр нур тәк
Ахан көзләри.

Гәлби јандырыб
Јахан көзләри.
Севинч јајыр, бах,
Финчан додаглар,
Бир лалә сајаг
Ачан додаглар.

1841

ეროვნული ბიბლიოთეკა

ეროვნული ბიბლიოთეკა

* * *

Өмрүмә һәјат верән
Әтирли чичәкләрин
Гопарды гучағымда,
Заманын күләкләри.

Өмрүм гәмә буланды,
Артды көнлүн гүбары.
Чичәкләри шеһ дејил,
Ислатды көз јашлары.

Инди һајанда көрсәм
Саралмыш ләчәкләри,
Охшар мәним руһуму
Һәјатын чичәкләри.

Фәгәт артар јенидән
Көнлүмүн аһ-вај сәси.
Јенидән јада дүшәр
Севинчимин итмәси.

1842

* * *

Чәннәт олур дүнја мәнә,
Саташанда көзүм сәнә.
Вурулурам дөнә-дөнә
Көзләринин шәфәгинә.
Нә көзәлсән, нә гәшәнксән,
Дәрилмәмиш бир чичәксән!

Кедәсијәм, а дилбәрим,
Бирчә јол да бојлан бәри.
Дөнәчәмми бир дә кери?
Көрәчәмми о көзләри?
Нә көзәлсән, нә гәшәнксән,
Дәрилмәмиш бир чичәксән!

Илләр кечир, вахт даралыр,
Үрәјими кәдәр алыр.
Гочалсам да, даһа нә гәм —
Чамалыны бир дә көрсәм...
Чох кизләтмә, кәл, һүснүнү,
Көнлүм севиб күл үзүнү.
Нә көзәлсән, нә гәшәнксән,
Дәрилмәмиш бир чичәксән.

ეროვნული ბიბლიოთეკა

* * *

Көјүн мави рәнкини
Севмишәм көрпәликдән.
Башга шеједә көрәрдим
О вахтлар мавини мән.

Инди дајансам белә
Өмүр адлы зирвәдә,
Мавини башга рәнкә
Дәјишмәрәм һеч вә'дә!

Мави рәнкә чаларды
О вахт севдијим көзләр.
Санардым бахышындан
Сәмавилик сүзүләр.

Мави—арзумун рәнки,
Јүксәклијин рәнкидир.
Дүнјамыз башдан-баша
Мавилик аһәнкидир.

Дәфн күнү јаш төкән
Доғма ата-анадан
Әбәди ајрылыгдыр
Мави башдан-бинадан.

Билирәм, вахт кәләчәк,
Гәбрим үстә чичәк дә,
Гәбрим үстә думан да
Олачаг мави рәнкдә!

ეროვნული
ბიბლიოთეკა

ეროვნული
ბიბლიოთეკა

ГӘДӘҺ*

**Еј мәни дүзәлдән ел сәнәткары,
Мартанын евиндә сәсләниб һәрдән
Нә'шә мәчлисиндә шән гонагларын
Силирәм алнындан гырышлары мән.**

---

* Бу бәнд Марта Еристави-Сологашвилинин гәдәһи үзәриндә јазылмышды.

ეროვნული ბიბლიოთეკა

КҮРЧҮСТАНЫН ТАЛЕЈИ

(п о е м а)

Кахетијалылара итһаф
Қахет торпағынын мәрд икидләри
Әслиниз мәрд олуб лап көһнә вахтдан.
Кәлин, сөһбәт ачсын сизә әсәрим
Севимли чарыныз Бадара Қахдан.

Гәлбән һәср етмишәм мән бу әсәри
Мәғрур адыныза, шөһрәтинизә.
Һәрдән вәрәгләјиб гәринәләри,
Әбәди ешг олсун, дејирәм, сизә.

Күн кәләр, тој олар ел синәсиндә,
Һәлә ачылмамыш бир баһарсыныз.
Нәш'әли мәчлисләр тәнтәнәсиндә
Арабир мәни дә хатырларсыныз...

I ҺИССӘ

«Худаја, ничат вер, халга јар ол сән!
Сәнә тапшырырам бу Күрчүстаны.
Өзүн јухарыдан јахшы көрүрсән
Фәлакәт бүрүјүб дүзү-дүнјаны.

Сајсыз-һесабсыздыр, худаја, дүшмән,
Амандыр, рәһмини чыхарма јаддан.
Гәзәбин совушсун гој үстүмүздән,
Гору Күрчүстаны, гуртар бу оддан».

ეროვნული
ბიბლიოთეკა

Ираклы ордукаһ дүшәркәсиндә
Белә јалварырды бөјүк аллаһа.
Дөјүш әрәфәси онун сәсиндә
Гејрәт күч кәлирди амана-аһа.
Шаһын һүчумуну дәф еләмәкчүн
Крсанисдә гәрар тутмушду орду.
Чар Бадара Кахлын бу јердә о күн
Аға Мәһәммәдлә савашы варды.

Јеријиб кәлдикчә фарслар чәнубдан
Көјдән од јағырды торпаға-даша.
Алов гајнағыјды санки асиман,
Одлар ичиндәјди чөл башдан-баша.
Ордуја үз тутуб белә деди чар:
«Дүшмән чох олса да, ничат сиздәдир.
Динләјин, күрчүләр, икид гарталлар,
Вәтәнин талеји әлиниздәдир.
Кечәк чанымыздан онун јолунда,
Мән дә сәфәрбәрәм инди сизинтәк.
Вәтәнлә јағынын гејлү-галында
Ким даһа чох севир вәтәни, көрәк!»

Орду бир ағыздан сөјләди чара:
«Шүкүрләр олсун ки, сән өзүн сағсан,
Горху јарашмајыр биз гарталлара,
Бизи дөјүшләрдән чыхарачагсан.
Өмрүн узун олсун, тәки сән јаша,
Гурбандыр чанымыз, ганымыз сәнә.

Гојмарыг дүшмәни һәддини аша,
Бир сәслә гошуллуг һамымыз сәнә».

ეროვნული
ბიბლიოთეკა

Ордунун сөзүндән чох севинди чар,
Ону ата кими севибләр һәр ан.
Илк һүчум шејпуру чалынан заман.
Үрәкләр чырпыныб ганадландылар
Сөз-сөһбәт гырылыб галды јарыда,
Гәлбләрдә бир гәзәб гајнатды шејпур.
Икидләр бир јана, горхаглары да
Бир анда јериндән ојнатды шејпур.
Вурушма башланды... мәғрур күрчүләр
Аслантәк чумдулар фарсларын үстә.
Ган Күрә гарышыб ахды сәрасәр,
Ал гана бојанды дәрә дә, дүз дә,
Тәрәфләр дөјүшүб ган-тәр ичиндә
Вурду бир-биринә вурду мин зәдә.
Дөјүш мејданында, сәнкәр ичиндә
Вурушду Тамаз да, Абашидзе дә.
Һәр ики гошунда сонсуз гәтијјәт,
Нә тәнбәли варды, нә дә јорғуну.
Һамы үчүн ајдын олса да нијјәт,
Әсла көрүнмүрдү сону гырғынын.
Шөһрәтли, вүгарлы әчдадларытәк
Сарылды күрчүләр гылынч-галхана.
Дүшмән ордусуна һүчум чәкәрәк
Бир диван тутдулар Мәһәммәд хана.

Гаранлыг гарышыб ахшам олунча
Дава мејданында кәсди вурушлар.
Ираклы гошуна нәзәр салынча
Нәш'әси позулду билаихтијар.
Көнлүнү ачмады гәләбә онун,
Сајсыз-һесабсызды бурда шәһидләр.

Бу дөјүш мејданы, дава мејданы
Көз јашы кәтирди халга нә гәдәр!
Еј вәтән уғрунда гурбан кедәнләр,
Доғрудур, гәбриниз итиб-батыбдыр.
Лакин мәрдлијиниз кетмәјиб һәдәр—
Бизә бир мирастәк кәлиб чатыбдыр,
Һәмдәминиз сукут олса да, нә гәм,
Ујујун торпагда сакитчә, раһат.
Бир күн адынызы ешидәр aләм,
Мәғрур икидләри унутмаз һәјат.
Бирјоллуг тәрк етмир мәрдләр дүнјаны,
Өлсә дә, әбәди јашајыр анчаг.
Нечә ки, унутмур халгымыз ханы,
Сизи дә әбәди хатырлајачаг.
Чар деди: «чох аздыр әскәрләримиз,

Амма ки, дүшмәни мәһв етмәлијик.
Инди Нарикала галасына биз
Чәкилиб мөвгеји бәркитмәлијик.
Овчунун ичитәк бәллидир, дүзү,
Гошунун һесабы Мәһәммәд хана.
Галаја чәкилсәк, сајымыз бизим
Олдуғундан чох-чох көрүнәр она.
Гәдим бир мәсәл вар, будур, бу сајаг:
«Һијлә үстүн кәләр гүввәјә, күчә!»
Чарын бу сөзүјлә разылашараг
Тифлисә чәкилди орду о кечә.
Артмышды елләрин дәрди, губары,

Сармышды шәһәри гаты бир думан...
Гошуну јеридиб галаја сары
Сүбһүн дан јериндә һүчум чәкди хан.
Галанын мөһтәшәм диварларына

Бу дөјүш мејданы, дава мејданы
Көз јашы кәтирди халга нә гәдәр!
Еј вәтән уғрунда гурбан кедәнләр,
Доғрудур, гәбриниз итиб-батыбдыр.
Лакин мәрдлијиниз кетмәјиб һәдәр—
Бизә бир мирастәк кәлиб чатыбдыр,
Һәмдәминиз сүкут олса да, нә гәм,
Ујујун торпагда сакитчә, раһат.
Бир күн адынызы ешидәр аләм,
Мәғрур икидләри унутмаз һәјат.
Бирјоллуг тәрк етмир мәрдләр дүнјаны,
Өлсә дә, әбәди јашајыр анчаг.
Нечә ки, унутмур халгымыз ханы,
Сизи дә әбәди хатырлајачаг.
Чар деди: «чох аздыр әскәрләримиз,

Амма ки, дүшмәни мәһв етмәлијик.
Инди Нарикала галасына биз
Чәкилиб мөвгеји бәркитмәлијик.
Овчунун ичитәк бәллидир, дүзү,
Гошунун һесабы Мәһәммәд хана.
Галаја чәкилсәк, сајымыз бизим
Олдуғундан чох-чох көрүнәр она.
Гәдим бир мәсәл вар, будур, бу сајаг:
«Һијлә үстүн кәләр гүввәјә, күчә!»
Чарын бу сөзүјлә разылашараг
Тифлисә чәкилди орду о кечә.
Артмышды елләрин дәрди, губары,

Сармышды шәһәри гаты бир думан...
Гошуну јеридиб галаја сары
Сүбһүн дан јериндә һүчум чәкди хан.
Галанын мөһтәшәм диварларына

ეროვნული
ბიბლიოთეკა

Атәш јағдырдылар үч күн, үч кечә.
Санки вар күчүнү чәкиб тарыма,
Гала бу һәмләни алмады вечә.
Гәмли олмасајды сәһнәнин сону,
Фајдасыз вурушдан безикиб һәмән
Јәгин Мәһәммәд хан өз ордусуну
Керијә чәкәрди мүһасирәдән.
Һеч кәс өз ағлына кәтирмәсә дә,
Галанын ичиндә сатгын тапылды.
Сатды өз халгыны чылыз бир кәдә,
Јурд-јува дағылды, вәтән чапылды.
Чар бу хәјанәти ешидән кими
Бирә беш чохалды гәзәби, кини.
Истәди һүчума кечсин јенидән,
Алсын гисасыны азғын дәнидән.
Көз гојду, бојланды беләдән белә,
Истәди дүшмәнә вермәсин аман.
Көрдү тәкәббүрлү бир эда илә
Гала көрпүсүндә дајаныбды хан.
Көнлү фәрәһләнир гәләбәсиндән,
Тәслим оланлары сүзүр кибрлә.
Дағларча разыдыр өзү өзүндән,
Орду башчысыны кәзир кибрлә.
Онун кимлијисә бәллидир сизә —
Инди чәкмәсәм дә бөјүк адыны.
Иракли хан илә дуруб көз көзә
Бирдән илдырымтәк чапды атыны.

II ҺИССӘ

Сәсләнә-сәсләнә ахыр Арагви,
Мешәли дағлара сығмыр эдасы.
Санки илдырымдыр чахыр Арагви,
Дағларда экс олур онун сәдасы.

Арагви, көзәлдир сәнин аләмин,
Мешә вар, чәмән вар һәр саһилиндә.
Үлви көзәллијин, үлви көркәмин
Һамыја әзиздир күрчү елиндә.
Сән елә көзәлсән, елә гәшәнксән—
Атлылар атындан енәр бу јердә.
Әјилиб сујундан ичәрсә һәмән
Үрәјин јанғысы сөнәр бу јердә.
Сәнин бу һүснүнә ашиг олан кәс
Јолундан олса да, һејфсиләнмәз.
Ачар үрәјини бу мәнзәрәләр,

Чичәкли дәрәләр, күллү дәрәләр.
Күнәш гүруб едир, сөнүр шәфәгләр,
Сакитчә ујујур һәр тәрәф, һәр јан.
Уча дағ дөшүндә гәмли, мүкәддәр
Иракли бојланыб бахыр чадырдан.
Хәјалы пәжмүрдә, һалы пәришан
Мүшајиәт ејләјир көзү гүрубу.
Иракли әлиндә тәсбеһи бу ан
Диггәтлә, арамла сүзүр гүрубу,
Мүшавир Соломон дуруб јанында
Кениш үфүгләри өлчүр көзүјлә.
О, һөрмәт газаныб чарын јанында
Дүзкүн мәсләһәти, доғру сөзүјлә.

Иракли сусараг бир хејли мүддәт
Көз гојду чағлајыб ахан сулара.
Дәрин көкс өтүрүб динди нәһајәт,
Санки гөвр еләди көксүндә јара:
«Соломон, көнлүмүн һәр нијјәти дә,
Фикрим, дүшүнчәм дә әјандыр сәнә.
Индики чарлығын вәзијјәти дә,
Халгын кәдәри дә әјандыр сәнә.

ეროვნული
ბიბლიოთეკა

Кәнчликдә нә гәдәр јолуму аздым,
Сән јахшы билирсән олуб кечәни.
Мән онда һеч кәсә бел бағламаздым,
Елә күрчүләр дә севмәзди мәни.
Инди истәјирдим о күнаһлары
Јујум өз ишимлә, өз әмәлимлә.
Оғуллар нејләди, фикир вер бары,
Дејә дә билмирәм мән өз дилимлә.

Ичди чәллад кими ганымызы хан,
Инди дә киријиб, сусуб јаландан.
Гоншумуз мәғлуб оландан бәри
Даһа рәван кедир онун ишләри.

Даһа ләзкиләрин нә дәрду-сәри,
Артыг јетиширләр арзуларына.
Јерли кнјазларын чәкишмәләри
Шәраит јарадыб Мәһәммәд хана.
Тагәтим галмајыб, гочалмышам мән,
Даһа тај олмарам пәһләванлара.

Одлу чаванлығым кедиб әлимдән,
Бадара Қах һара, Иракли һара?
Өзүн де, Соломон, оғулларымдан
Һансына тапшырым тахти-тачымы?
Ишләр фәналашыр кечдикчә заман,
Нәдә көрмәлијәм мән әлачымы?
Нејләјим? Јол көстәр, дүшмүшәм ода,
Беләдир көнлүмүн ахыр гәрары:

Гүдрәтли бир халгдыр руслар дүнјада,
Һәм дә аличәнаб мәрддир чарлары.
Иттифаг гылмышыг руслар да, биз дә,
Ејнидир динимиз, мәзһәбимиз дә.
Елә бағланыб ки, үрәк руслара,
Дејирәм, бу күндән верәк руслара

Догма Курчустанын ихтијарыны,
Силәк көнүлләрин гәм-гүбарыны».

ეროვნული ბიბლიოთეკა

Бу дәм Соломону бүрүдү һејрәт,
Бахды, бир дә бахды гоча чарына.
Гәлбиндә гуш кими чырпынды гејрәт,
Инана билмәди гулагларына.
Деди: —мөһтәрәм чар,
Әзиз һөкмдар,
Өмрүн узун олсун, дамағын да чағ,
Бу сөзү күрчүләр билмәсин анчаг.
Ахы нә баш вериб индијә гәдәр?
Биз нијә әл чәкәк азадлыгдан бәс?
Руслардан пај уммаг һәдәрдир, һәдәр,
Онда күрчүләрин талеји күлмәз!
Еjни чүр олса да, бил, мәзһәбимиз,
Аjрыдыр эн'энә, аjрыдыр адәт.
Өлкәни руслара верәриксә биз,
Күнүмүз нә олар, сөјлә, нәһајәт?!
Әкәр елә етсән, инан, бир заман
Күрчүләр һамысы галар көлкәдә.
Тәләсмә, Иракли, аман вер, аман,
Бөјүкдүр, тәмиздир адын өлкәдә.
Беләчә өмр елә нечә ки, сағсан,
Сонрасы... нә дејим, аллаһ кәримдир.
Өлкәнин сабаһы—дүзүнә бахсан—
Сәнин һа дејилдир, хәләфләриндир».

Иракли сөјләди: «Догрудур, бәли,
Буна сөзүм јохдур һаглы дејирсән.
Һаны чыхыш јолу, бәс нә етмәли?
Арха тапмајыммы күрчүләрә мән?
Гантөкән һөкмдар сајағы бу күн
Шаным, шөһрәтимчин демирәм буну.

Дејирәм, кәләчәк нәсилләр үчүн
Саламат сахлајым ата јурдуму.
Ағырдыр өлкәнин индики һалы,
Гырғынлар күн-күндән артыр, чохалыр.
Шаһидсән, ордунун мәғлуб олмағы
Виранә еjләди ели, оjмағы.
Ағыр јара алды көнлүмүн гушу,
Әсас шәһәримиз олунду талан.
Јахшы ки, кәндләрә кечәндә гошун
Вәһшилик етмәди әввәлкитәк хан.
Бир дөнүш кәрәкдир, бу тәһәр олмаз,
Сығынаг русларын ганады алтда—
Сакит нәфәс алсын күрчүләр бир аз,
Ајры чыхыш јолу јохдур һәјатда.
Кечсәк Русијанын һимајәсинә,
Гуртарар зүлмдән доғма өлкәмиз.
О вахт шәһидләрин руһу ешгинә
Чәназә дуасы охујарыг биз».

Мүшавир дөзмәјиб деди: «Һөкмдар,
Дүз дејил төкдүјүн тәдбири гәрар.
Нечә ки, азаддыр күрчү дүнјада,
Дөзүр чәтинлијә, алова, ода».
Чар деди: «Доғрудур, амма сөјлә сән,
Бизим күрчүләрин бу хасијјәти
Күнбәкүн чохалан тәһлүкәләрдән
Горуја биләрми бир вилајәти?
Јахшы, мән сусурам даһа бу һагда,
Амма ки, јадындан чыхмасын сәнин:
Күн кәләр, дејәрсән сән, дар ајагда
Архасы руслардыр бизим өлкәнин».

Булудлар өртмүшдү вәтән көјүнү...
Чар илә мүшавир үзләрдә кәдәр

Доғма Күрчүстанын түнд талејини
Үрәк ағрысыјла һалл едирдиләр.
Ај булуд далындан чыхыб сүзәндә
Улдузлар алышды сәмада пар-пар.
Көзәл Арагвинин мави үзүндә
Нечә шырым ачды мави далғалар.
Сәрин бир меһ әсиб кечди дәрәдән,
Дағларын һавасы сафлашды һәмән.
Гәфилдән үрәји сыхылды чарын,
Нәләр јада дүшдү, көрүн, бир анда!
Кәлди хатиринә кәнчлик чағлары—
Тәкчә Кахетијаја саһибди онда.
О вахт һәм гајғысыз, һәм чаван иди,
Халг да өз чарына меһир салырды.
Һәр вахт галиб чыхан гәһрәман иди,
Һәр јени зәфәрдән гүввәт алырды.
Хәјала далдыгча дәјишди аләм,
Ајрыла билмәјиб чар кечмишиндән
Сөјләдин: «Соломон, бу саат, бу дәм
Ашағы—шәһәрә енмәлијәм мән.
Бир шәртлә: Тифлисә кетмәздән габаг
Доғма Кахетијаја баш чәким кәрәк.
Нечәдир, нә чүрдүр о гәдим ојлаг,
Дәрди, сәри нәдир—өјрәним, кәрәк?!
Севким дә онундур, гајғым да онун,
Һиссим, һәјәчаным, дујғум да онун.
Тәнбәллик еләмә лап күнү бу күн
Јери, һазырлыг көр јолумуз үчүн».
Мүшавир истәди сөјләсин нәсә,

Демәди... јолланды о күн Тифлисә.
Мүшавир Соломон онун сәһәри
Ксан дәрәсиндән кечирди һәмән.
Арвад-ушағыны дөјүш күнләри

ეროვნული
ბიბლიოთეკა

ეროვნული ბიბლიოთეკა

Бурда кизләтмишди дүшмән көзүндән.
Дөндәрди атыны ојлаға сары,
(Бу һиссдән евлиләр һалыдыр, һалы).
Көнлүндән кечсә дә өз ушаглары,
Чарын јанындадды фикри, хәјалы.
«Шүкүр, еј јарадан, шүкүр јолуна,
Тапшырдын өлкәни бир нәфәрә сән.
Ағыллы, ағылсыз—ејнидир она,
Кимин һәдди нәдир чыхсын сөзүндән.
Сән де, еј чарымыз, бир чүт зәр кими
Сәнә вермәдик ки, талејимизи,
Көнлүн истәјәндә симү-зәр кими
Јадлара һәдијјә едәсән бизи.
Ана вәтәниндә азад долан, кәз,
Халгынын адыны учалт көјләрә.
Өз һүгуг һәддини кәл, ашма әбәс,
Сығынма јадлара сән наһаг јерә!
Бәлкә хәјанәти андығы заман
Чарымыз һиддәтә кәлир ачығы?
Јохса бир алчағын сатгынлығындан
Галан әһалијә тутуб ачығы?!
Иракли өзү ки, чох јахшы билир:
Ҹамаат ичиндә даим севилир.
Бәс нијә дәјишиб Иракли нијә?
О биздән бу гәдәр ирагды нијә?
Даһа јахшы билир, көрүнүр ки, чар
Инди нә етмәји, нечә олмағы.
Һөкмдар башындан кечән хәјаллар
Ади бир бахышла билинмәз ахы!»

Фикирләр ичиндә кечиб јоллары
Соломон бир аздан һәјәтә кәлди.
Көрдү ејвандадыр вәфалы јары,
Севинчдән үрәји риггәтә кәлди.

ეროვნული ბიბლიოთეკა

Софја да јүјүрүб дурдуғу јердән
Бојнуна сарылды тез Соломонун.
Сүздү өз јарыны, тутулду бирдән,
Бир гајғы охуду үзүндә онун.
Тәләсик сорушду о назлы дилбәр:
«Јохса фәлакәт вар чарын башында?»
Мүшавир сөјләди гәмли, мүкәддәр:
«Биздән киләјлидир чар бу јашында.
Фикирли доланыр, фикирли кәзир,
Дининдә һирсиндән додағы әсир.
Јәгин галадакы хәјанәт үчүн
Бир чәза верәчәк һамыја бүтүн.
Бу фикир јаманча көтүрүб мәни,
Дүшмән сај-һесабсыз... лакин тәкдир о.
Дејән Күрчүстаны—доғма өлкәни—
Русларын чарына верәчәкдир о.
Һәјат дәјишәчәк бүсбүтүн онда,
Күрчү гызларынын дөрд бир јанында
Модабаз франтлар доланачагдыр.
Нәш'әли Петербург мәчлисләриндә
Ағызлар, додаглар суланачагдыр.
Руслар олачагдыр сизә һөкмдар,
Ананыз—чаричә, атаныз да—чар.
Ејш-ишрәт ичиндә өтәчәк күнләр,
Күн-күндән чохалан тојлар, дүјүнләр
Асанча јол тапыб үрәјинизә
Өзүнә гајғысыз бүсат гурачаг.
Күндә бир мө'чүзә көстәриб сизә
Вәтән дәрдләрини унутдурачаг.
Долу бадәләри ејләјәрәк нуш
Шөһрәт биләчәксиз сиз күбарлығы.
Јаддан чыхачагдыр гарәт олунмуш
Күрчүстан торпағы, күрчү чарлығы...»

ეროვნული ბიბლიოთეკა

«Гүрбәтдә сәадәт ахтарынча мән,
Доғма вәтәнимдә өлмәк истәрәм,
Әкәр чыхыб кетсәм доғма елимдән,
Гој олсун нәсибим дүнјада дәрд-гәм.
Нејнирәм гүрбәти, нәјимә кәрәк?
Гүрбәт чәннәт ола—севинмәз үрәк!
Бүлбүл ки, азадча пәрвәз етмәсин—
Нәјинә кәрәкдир алтун гәфәси?!
Әлимдә олмаса өз ихтијарым,
Ачармы көнлүмү дүнјанын вары?
Евимдә гәм јесәм—һәјан тапылар,
Һәм дә биләрәм ки, дәрд дујаным вар.
Нијә ширин дадыр ағызларында
Чарын, чаричәнин јурду-јувасы?
Көзәл өврәти вар бизим чарын да,
Онунла фәхр етсин кәрәк обасы!»

Ағлына кәлмәзди һеч Соломонун—
Белә мәтин олар гадын үрәји.
Севинчдән бојнуна сарылды онун,
Чағлады көксүндә мин бир диләји.
Еј эски гадынлар, алгыш сизләрә,
Алгыш гәлбинизә, алгыш мин кәрә!
Инди гадынлары дәјишиб һәјат,
Сизләрдән нишанә галмајыб, һејһат!
Артыг аловсуздур гадын үрәји,
Заман да һәр күндә бир һөкм верир.
Вәтән севкисини шимал күләји
Гадынын гәлбиндә буза дөндәрир.
Нә гардаш, нә бачы? Тәки онларын
Кефләри көк олсун, дамаглары чағ.
Күрчүстан? Күрчүләр? Сорушма, бары,
Биһудә сөһбәтдир вәтәнсиз олмаг!»
Тифлисин дәһшәтли мәнзәрәсинә

ეროვნული ბიბლიოთეკა

Бахыб ичин-ичин ағлајырды чар.
Ијнәтәк батырды онун көзүнә
Күллүкләр, учуглар, сөкүк диварлар.
Учан биналарын јох иди сајы,
Әсәр галмамышды Тифлис елиндән.
Һәр јан хәрабәјди, тәкчә Күр чајы
Саламат чыхмышды дүшмән әлиндән.
Чамаат јеријиб ахды шәһәрә—
Чарын кәлдијини ешидән кими.
Иракли бир даһа бахды шәһәрә,
Күкрәди гәлбиндә гәзәби, кини.
Ахышыб кәлдикчә һәр күн чамаат,
Јенидән тикдиләр виран шәһәри.
Кәлиб гајдасына дүшүнчә һәјат,
Кечди јаваш-јаваш динчлик илләри.
Јаралы гәлбиндә нәһајәт бир күн.
Бир арзу ојнады јенә дә чарын.
Истәди халгынын гысасы үчүн
Гырсын ләзкиләри, иранлылары.
Һәлә чох олса да гочанын һеји,
Дәјишә билмәзди артыг гәрары.
Ахы Күрчүстанын ачы талеји
Гәти һәлл олмушду гәлбиндә чарын!

1839

ეროვნული
ბიბლიოთეკა

КИТАБЫН ИЧИНДӘКИЛӘР

Бүлбүл вә күл 3
Кетеван 4
Дајым Григола 6
Кабахи кечәси 7
Күр саһилиндә дүшүнчәләр 9
Чонгурија 11
Улдузума 12
Напалјон 13
Кнјажна Јекатерина Чавчавадзеје 15
Сырға 16
Көрпә 17
Тәнһа көнүл 18
Көзү јашлы дурдуғун 19
Дуа 20
Тутгун талејимин үфүгләриндә 21
Достларыма 22
Ешгимә күлмә, күлүм 23
Бир мә'бәд тапмышдым гумлу сәһрада . . . 25
Јорғунлугдан сүзүлән 27
Сүнбүлчичәји вә сәјјаһ 28
Һөрүкләр илантәк салланыб јенә... 30
Көзәлләр, мәлакә олсаныз да сиз 31
Чар Ираклинин гәбри 32
Кнјаз Баратајевин гәдәһи үзәриндә јазы . . . 34
Әчиннә 35
Истәр чанан олсун истәрсә јағы 36
Чинар 37
Хилгәтин ән бөјүк мө'чүзәси 39

Јекатеринаја фортепианода чалыб охујаркән . . 40
Өмрүмә һәјат верән 42
Чәннәт олур дүнја мәнә 43
Көјүн мави рәнкини 44
Гәдәһ 46
Күрчүстанын талеји (поема) 47

ეროვნული
ბიბლიოთეკა

ეროვნული
ბიბლიოთეკა

Тәрчүмә едәни *Е. Борчалы*
Редактору *М. Искәндәрзадә*
Рәссамы *И. Пичхадзе*
Бәдии редактору *С. Гәмбәров*
Техники редактору *Р. Әлијева*
Корректору *З. Агајева*

Јығылмаға верилмиш 8/VIII-1968-чи ил.
Чапа имзаланмыш 16/VIII-1968-чи ил.
Кағыз форматы 70×90$^{1}/_{32}$.
Физики чап вәрәги 2. Шәрти ч. в. 2,34.
Учот нәшр. вәрәги 1,7. Сифариш № 258.
Тиражы 7000. Гијмәти 18 гәп.

Азәрбајчан ССР Назирләр Совети јанында
Мәтбуат Комитәси
Азәрбајчан Дөвләт Нәшријјаты,
Бакы, Һүсү Һачыјев күчәси, № 4.
„Гызыл Шәрг“ мәтбәәси,
Бакы, Һәзи Асланов күчәси, № 80.

ეროვნული
ბიბლიოთეკა

Николоз Бараташвили

ЛИРИКА

На азербайджанском языке

Азербайджанское государственное издательство
Баку — 1968

0,40т.
~~18 тэп.~~
ეროვნული
ბიბლიოთეკა

0.40 მ.

მ 13/1253

ეროვნული
ბიბლიოთეკა